

مدیریت بحران شهری

محمد محمد دوست

دکتر مرضیه موغلی

دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد لارستان

سلام دولتی

حسن حسینی

مدرس دانشگاه

نشر آنزکی
Anzaki Publication

مدیریت بحران شهری / تألیف محمد محمد دوست ... [و دیگران]؛ [برای]	عنوان و نام پدیدآور
مهندسین مشاور پدافند غیر عامل	مشخصات نشر
زنجان، سرکلک، ۱۳۹۰	مشخصات ظاهری
۲۳۷ ص.؛ مسوره، دل.	شابک
۹۷۸-۶۰-۶۳۵۹-۴۵-۸	وضعیت فهرست نویسی
فیپا	یادداشت
تألیف محمد محمد دوست، رضا موغل، غلام دولتی، حسن حسینی امینی	یادداشت
کتابنامه: ص. [۲۱۳] - ۲۳۷	موضوع
مدیریت بحران	موضوع
Crisis management	موضوع
بلاهای طبیعی -- پیش بینی های ایمنی	موضوع
Natural disasters--Safety measures	موضوع
شهرسازی -- طرح و برنامه ریزی	موضوع
City planning -- Design	موضوع
دفاع غیر نظامی -- پیش بینی های ایمنی	موضوع
Civil defense -- Safety measures	موضوع
مهندسین مشاور پدافند غیر عامل	شناسه ی افزوده
محمد دوست، محمد، ۱۳۴۶	شناسه ی افزوده
HD۴۹/م۳۷۷ ۱۳۹۵	رده بندی کنگره
۶۵۸/۲۰۵۶	رده بندی دیویی
۳۳۵۲۷۸۰	شماره ی کتاب شناسی ملی

نام کتاب	: مدیریت بحران شهری
تألیف	: محمد محمد دوست، دکتر مرضیه موغلی، غلام حسن حسینی امینی
ویراستار	: کاظم کلاتری
طرح جلد	: نسرین عباسی
صفحه‌آرایی	: لیلا احدی
سال انتشار	: ۱۳۹۵
نوبت انتشار	: اول
شمارگان	: ۵۰۰ نسخه
قیمت	: ۱۴۵۰۰ تومان
ناشر	: آذر کلک
نشانی	: زنجان، آزادگان، ساختمان اداری-تجاری سه‌پهلو، طبقه‌ی پنجم، واحد ۵۰۲
	تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ است.

فهرست

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۹	فصل اول: واژه‌ها و مفاهیم بحران
۲۱	۱. ۱. تعریف بحران
۲۴	۳. ۱. بحران از دیدگاه‌های مختلف
۲۶	۳. ۱. طبقه‌بندی بحران
۲۷	۱. ۳. ۱. طبقه‌بندی بحران‌ها از لحاظ طبیعی بودن و تکنولوژیک بودن آن‌ها
۲۸	۱. ۳. ۲. طبقه‌بندی بحران‌ها از لحاظ ناگهانی بودن و تدریجی بودن آن‌ها
۳۰	۴. ۱. انواع بحران و مخاطرات آن
۳۰	۱. ۴. ۱. انواع بحران به لحاظ منشأ و خاستگاه آن
۳۴	۱. ۴. ۲. انواع بحران به لحاظ اقدامات و سازمان‌های مسئول
۳۵	۵. ۱. تعریف مدیریت
۳۶	۱. ۵. ۱. عناصر و وظایف مدیریت
۳۶	۶. ۱. مدیریت بحران
۳۷	۱. ۶. ۱. تعریف مدیریت بحران
۴۰	۲. ۶. ۲. ضرورت مدیریت بحران
۴۱	۱. ۶. ۳. اهداف کلی مدیریت بحران
۴۲	۱. ۶. ۴. مدیریت بحران: دانش یا هنر؟
۴۲	۱. ۶. ۵. مدیریت آسیب و مدیریت بحران

۴۳	۱. ۶. ۶ مدیریت آسیب
۴۳	۱. ۶. ۷. برنامه‌ریزی مدیریت بحران
۴۴	۱. ۶. ۸. سطوح مختلف مدیریت بحران
۴۶	۱. ۶. ۹. پیامدهای بحران
۴۶	۱. ۶. ۱۰. مدیریت جامع بحران
۴۷	۱. ۶. ۱۱. الگوی مدیریت جامع بحران
۴۹	فصل دوم: واژه‌ها و مفاهیم دفاع غیر عامل
۵۱	۲. ۱. راهبرد (استراتژی)
۵۱	۲. ۲. پدافند
۵۲	۲. ۲. ۱. دفاع عمل
۵۲	۲. ۲. ۲. پدافند غیرعامل یا دفاع غیرعامل
۵۳	۲. ۲. ۱. پیشینه‌ی پدافند غیرعامل
۵۷	۲. ۲. ۲. اهمیت دفاع غیرعامل
۵۸	۲. ۲. ۳. الزامات دفاع غیرعامل
۵۹	۲. ۲. ۴. اهداف دفاع غیرعامل
۵۹	۲. ۲. ۵. راهبردهای پدافند غیرعامل
۶۱	فصل سوم: شهر الکترونیک و بحران
۶۴	۳. ۱. مفهوم شهر الکترونیک (E-City)
۶۴	۳. ۲. تاریخچه‌ی پیدایش و شکل‌گیری شهر الکترونیک
۶۷	۳. ۳. فن‌آوری اطلاعات (IT)
۶۸	۳. ۴. فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)
۶۹	۳. ۵. دولت الکترونیک
۷۱	۳. ۵. ۱. تاریخچه‌ی دولت الکترونیک
۷۲	۳. ۵. ۲. ضرورت ایجاد دولت الکترونیک
۷۳	۳. ۵. ۳. عمده‌ترین زمینه‌های کاربرد دولت الکترونیک
۷۴	۳. ۵. ۴. استراتژی استقرار دولت الکترونیک
۷۵	۳. ۵. ۵. راهکارهای دولت الکترونیک برای ارتقای سطح خدمات

۷۶	۵. ۳. ۶ مراحل اجرای دولت الکترونیک
۷۷	۵. ۳. ۷ ابزارهای دولت الکترونیک
۷۹	۵. ۳. ۸ کانال‌های ارتباطی در دولت الکترونیک
۷۹	۵. ۳. ۹ دولت الکترونیک، اصلاح و الگوی مصرف
۸۰	۵. ۳. ۱۰ حقوق شهروندان در دولت الکترونیک
۸۰	۵. ۳. ۱۱ تعامل خانواده و دولت الکترونیک
۸۱	۵. ۳. ۱۲ تدوین و اجرای قوانین و مقررات در دولت الکترونیک
۸۱	۵. ۳. ۱۳ امنیت در دولت الکترونیک
۸۲	۵. ۳. ۱۴ پدیده‌ی دولت الکترونیک
۸۴	۵. ۳. ۱۵ دولت الکترونیک، گامی مؤثر در جهت یکپارچه‌سازی مدیریت شهری
۸۵	۵. ۳. ۱۶ شهرداری الکترونیک
۸۶	۵. ۳. ۱۷ شهرداری الکترونیک، مهم‌ترین محور شهر الکترونیکی
۸۸	۵. ۳. ۱۸ چشم‌انداز شهرداری الکترونیک
۸۹	۵. ۳. ۱۹ اهداف شهرداری الکترونیک
۸۹	۵. ۳. ۲۰ جایگاه شهرداری‌های الکترونیک، مدل توسعه‌ی شهرهای الکترونیک
۹۱	۵. ۳. ۲۱ معیارهای چشم‌انداز شهرداری الکترونیکی
۹۲	۵. ۳. ۲۲ چشم‌انداز مدیریت شهری در توسعه‌ی شهرداری الکترونیک
۹۲	۵. ۳. ۲۳ مأموریت شهرداری الکترونیک
۹۳	۵. ۳. ۲۴ مأموریت‌های مدیریت شهری در توسعه‌ی شهرداری الکترونیک
۹۴	۵. ۳. ۲۵ بررسی برنامه‌های راهبردی شهرهای مختلف جهان برای تحقق شهرداری دیجیتال
۱۰۵	۵. ۳. ۲۶ اهداف شهر الکترونیک
۱۰۵	۵. ۳. ۲۷ راهبردهای شهر الکترونیک
۱۰۷	۵. ۳. ۲۸ جهت‌گیری‌های شهر الکترونیک
۱۰۸	۵. ۳. ۲۹ چگونگی ایجاد شهر الکترونیک
۱۰۹	۵. ۳. ۳۰ خدمات شهرهای الکترونیک
۱۱۰	۵. ۳. ۳۱ اعتماد در شهر الکترونیک
۱۱۱	۵. ۳. ۳۲ ایجاد فهم مشترک در کسب‌وکار شهر الکترونیک

۱۱۳	۱۴.۳. شهروند الکترونیک
۱۱۶	۱۴.۳.۱. شهر الکترونیکی و شهروند الکترونیکی
۱۱۸	۱۴.۳.۲. شهروند حقیقی
۱۱۹	۱۴.۳.۳. حقوق شهروندی
۱۲۲	۱۴.۳.۴. مسئولیت‌های شهروندان
۱۲۲	۱۴.۳.۵. چگونگی تحقق و کیفیت حقوق شهروندی در شهر مجازی
۱۲۴	۱۵.۳. رفاه اجتماعی در شهرهای الکترونیکی
۱۲۵	۱۶.۳. تهدیدات شهر الکترونیک و مجازی
۱۲۷	فصل چهارم: بحران‌های شهرهای جهانی
۱۲۹	۱.۴. جهانی‌شدن
۱۳۲	۲.۴. کلان‌شهرهای با هیئت‌های (جهان‌شهرها)
۱۳۳	۳.۴. دیپلماسی شهری
۱۳۳	۴.۴. شهر جهانی و رقابت‌پذیری شهر
۱۶۱	۵.۴. برنامه‌ی جهانی‌شدن شهر تهران
۱۶۵	فصل پنجم: برنامه‌ریزی پدافند غیرعاملی شهر
۱۶۶	۱.۵. اصول مکان‌گزینی پدافند غیرعامل
۱۶۷	۲.۵. اصول استقرار تأسیسات استراتژیک شهری و پدافند غیرعامل
۱۷۰	۳.۵. توسعه‌ی پایدار
۱۷۱	۱.۳.۵. توسعه‌ی پایدار شهری
۱۷۳	۴.۵. برنامه‌ریزی و شهرهای پایدار
۱۷۴	۱.۴.۵. برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری
۱۷۵	۲.۴.۵. برنامه‌ریزی کاربری اراضی و جایگاه آن در طرح‌ها و برنامه‌های شهری
۱۷۶	۳.۴.۵. برنامه‌ریزی کاربری اراضی در طرح‌های جامع
۱۷۷	۴.۴.۵. برنامه‌ریزی کاربری اراضی در طرح‌های تفصیلی
۱۷۷	۵.۴.۵. سرانه‌ی کاربری زمین در شهرها
۱۷۹	فصل ششم: مدیریت بحران شهری
۱۸۱	۱.۶. معنای بحران

۱۸۲	۲. ماهیت بحران
۱۸۳	۳. سطوح بحران
۱۸۳	۴. طیف‌بندی انواع بحران
۱۸۴	۴. ۱. انواع بحران از نظر خاستگاه
۱۸۶	۴. ۲. انواع بحران از نظر تأثیر و حوزه نفوذ
۱۸۷	۴. ۳. انواع بحران‌ها به مثابه‌ی تهدید
۱۸۷	۴. ۴. انواع بحران‌ها از نظر زمان
۱۸۷	۵. مدیریت بحران
۱۸۹	۵. ۱. ۱. ف. - یریت بحران
۱۹۰	۵. ۲. دیدگاه‌های مرتبه ۱ با مدیریت بحران
۱۹۲	۵. ۳. انواع مدیریت بحران
۱۹۲	۵. ۴. مراحل مدیریت بحران شهر از لحاظ زمانی
۱۹۳	۵. ۴. ۱. مدیریت پیش از بحران
۱۹۶	۵. ۴. ۲. مدیریت در حین وقوع بحران
۱۹۷	۵. ۴. ۳. مدیریت پس از بحران
۲۰۰	۶. انواع بلایا و نتایج آن
۲۰۰	۶. ۱. اهمیت بلایا
۲۰۱	۶. ۲. نقش بلایای طبیعی در بحران‌های شهری
۲۰۲	۶. ۳. مهم‌ترین بلایای طبیعی
۲۰۲	۶. ۳. ۱. زلزله
۲۰۶	۶. ۴. مهم‌ترین بلایای انسانی
۲۰۶	۶. ۴. ۱. بحران‌های شهری و جنگ
۲۰۸	۶. ۵. مقایسه‌ی بحران‌های شهری ناشی از حوادث انسانی و طبیعی

زندگی جمعی، به وجود آورنده‌ی امنیت و نماد تمدن بشری است. شهر از دوران قدیم نه تنها نماد نظام خلقت، بلکه نماد وحدت و توحید نیز محسوب می‌شد؛ زیرا جنگ، شرایط جوی نامناسب، زلزله‌ها و آتش‌سوزی‌ها، مردم شهر را خانه‌هایشان را نابود می‌کرد. وقوع حوادث غیرقابل پیش‌بینی، تأثیرات مخربی بر سکونت‌گاه‌های انسانی باقی می‌گذارد. تلفات سنگینی بر ساکنان آن‌ها وارد می‌آورد. کم‌تر سالی است که هزاران نفر از مردم جهان قربانی حوادث جنگ، زلزله، سیل و طوفان نشوند و هزاران نفر دیگر از آثار ویران‌کننده‌ی آن صدمه نبینند.

در بیست و پنج سال اخیر، بیش از دو میلیون نفر از مردم جهان قربانی چنین حوادثی شده‌اند؛ بیش از یک میلیارد نفر بی‌خانمان شده و به‌طور متوسط، سالانه بیش از ۱۰ میلیارد دلار خسارت مالی به بار آمده است. حوادث غیرمترقبه به دودسته‌ی حوادث طبیعی و انسانی تقسیم می‌شوند. بلایای طبیعی و انسانی، یک‌باره، زندگی انسان‌ها را دگرگون می‌کنند؛ به‌خصوص اگر آمادگی مردم وجود نداشته باشد، سبب مرگ و میر و یا حداقل باعث مجروحیت انسان‌ها و ایجاد خسارت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌گردد. کشور ایران، از نظر وقوع حوادث و تهدیدات، در زمره‌ی شش کشور اول جهان محسوب می‌شود؛ زیرا بلایا و حوادث طبیعی (به‌ویژه سیل و زلزله) و حوادث غیرطبیعی در اشکال مختلف و با توجه به پیشرفت و توسعه‌ی تکنولوژی (به‌ویژه در زمینه‌ی جنگ) در آن رخ می‌دهد. کشور ما جزء کشورهای در حال توسعه است و منابع طبیعی و انسانی سرشاری دارد؛ ولی متأسفانه بسیاری از شهرهای کشور، هنوز از نظر امکانات، تجهیزات و تأسیسات حیاتی و مورد نیاز، با کمبود مواجه هستند.

بحران، به زمان و موقعیتی اشاره دارد که تصمیم‌گیری در آن مهم و حیاتی تلقی می‌شود. در بحران با موقعیتی فوری، اضطراری و استرس‌زا روبرو هستیم. به‌طور کلی فاجعه و بحران، از نظر ماهیت، دارای سه

ویژگی «تهدید»، «فوریت» و «ابهام» است. با توجه به ظهور فاجعه‌ها و بلایا که با پیشرفت زمان، تنوع و گستردگی بیش‌تری پیدا کرده‌اند، سازمان‌دهی بحران و فاجعه با مدیریت صحیح برای حفظ جان و آرامش انسان‌ها و نیز حفظ سرمایه‌های موجود اهمیت بسیاری دارد.

نزدیک به پنج قرن از ظهور واژه‌ی (NISIRC) در زبان لاتین سپری شده و طی دو قرن اخیر از واژه‌های (SISIRC) و (ESIRC) در زبان‌های انگلیسی و فرانسه استفاده‌ی گسترده‌ای شده است. بحران‌ها و بلایای طبیعی و انسانی و نقش مخرب آن‌ها را می‌توان از جنبه‌ها و دیدگاه‌های مختلف بررسی کرد. دیدگاه انفعالی که ناشی از عدم موفقیت در درک و شناخت کامل پدیده‌ها و سوانح طبیعی و انسانی است، ناتوانی در مقابل این سوانح را پذیرفته و تنها پس از بروز آن‌هاست که به بازسازی و جبران خسارت می‌پردازد. چنین دیدگاهی معول توهم بشری نسبت به نیروهای قهری طبیعت است. در سال‌های اخیر، جامعه‌ی بشری با این باور رسیده که با تغییر نحوه‌ی واکنش نسبت به بلایای طبیعی و انسانی و تغییر جهت برنامه‌ریزی از «تسکین و رفع وقوع حوادث» به «قبل از وقوع حوادث» می‌توان تا حد زیادی اثرات بحران بر زندگی انسانی را کاهش داد.

اولین گام در هر برنامه‌ریزی، تشخیص، مقدماتی مسائل و مشکلات و مهم‌ترین مسئله در هر پیش‌آمد غیرمترقبه، نجات انسان‌های در معرض خطر و آسیب‌دیده است که باید هرچه سریع‌تر آن‌ها را به مراکز درمانی رسانده و یا خدمات موردنیاز را در محل به آن‌ها تأمین نماییم. یکی از مهم‌ترین وسایل و ابزارهای کاهش تلفات، برنامه‌ریزی در مورد تأسیسات و تحولات شهری و مدیریت آن‌ها است. برنامه‌ریزی شهری عبارت است از تدوین و تبیین راه‌حل‌های از پیش اندیشیده و حساب‌شده که سلامت شهر و رفاه آسایش شهروندان را به دنبال داشته باشد. آثار و تبعات ناشی از ساخت‌وسازها و هم‌چنین عدم مکان‌یابی صحیح تأسیسات و خدمات مهم و منطبق نبودن آن‌ها با ویژگی‌های طبیعی و اجتماعی، در شهرها، بسیار گسترده‌تر از روستاها است. طبق گفته‌ی سازمان ملل متحد، آغاز سده‌ی بیست و یکم میلادی هم‌زمان است با تکوین انقلاب شهری نوین در جهان. برای نخستین بار در تاریخ بشر، بیش از نیمی از مردم دنیا در شهرها زندگی می‌کنند و تا سی سال آینده، تعداد شهرنشینان جهان، دو برابر روستانشینان خواهد شد. در گذشته، چنین رشدی، اغلب، مایه‌ی ترس و نگرانی دست‌اندرکاران شهری و مملکتی می‌شد؛ اما امروزه کارشناسان، شهرها را نقاط عطف توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی می‌دانند و معتقدند که معضلات شهری را می‌توان با اداره و سازمان‌دهی صحیح حل کرد. گسترش شهر و شهرنشینی و افزایش تدریجی تعداد شهرهای بزرگ، به‌خصوص در کشورهای درحال توسعه و از جمله ایران، از یک‌طرف و رشد شهرها، تمرکز و تراکم جمعیت و افزایش بارگذاری‌های محیطی و اقتصادی بر بستر آن‌ها، از طرف دیگر، منجر به پذیرش نقش‌ها و

عملکردهای متعدد شده است. عامل جمعیت و تکنولوژی، بیش از سایر عوامل در دگرگون کردن چهره‌ی شهرها و بروز بحران‌های شهری سهیم‌اند.

ایران، با گستره‌ی جغرافیایی و موقعیت ژئوپلیتیکی منحصر به فرد، از نظر احتمال وقوع حوادث غیرمترقبه، به‌ویژه جنگ و زلزله، از آسیب‌پذیرترین بخش‌های جهان است. هر ساله وقوع این حوادث موجب خسارت‌های جانی و مالی فراوان می‌شود و گستره‌ی شهرها نیز همواره تجربه‌ی تلخی از بروز این گونه بلا یا داشته‌اند. به نظر می‌رسد انجام برنامه‌ریزی خاص، جهت مصون‌سازی هرچه بیش‌تر فضاهای شهری ضرورت دارد؛ زیرا جزء واقعیات اجتماعی ایران محسوب شده و همیشه با آن عجین بوده، هست و خواهد بود؛ بنابراین پرداختن به نقش برنامه‌ریزی شهری، منطقه‌ای، دفاعی و پدافند غیرعامل (یکی از زیرشاخه‌های مدیریت بحران در کانساعات) بسیار ضروری است. برخورد مناسب و مؤثر با هر پدیده‌ای مستلزم درک صحیح و شناخت فرآیند آن پدیده است. گرچه پیش‌بینی یک حادثه، خطرات ناشی از آن را می‌کاهد ولی اگر شناخت صحیحی از ایجاد و گسترش آن در دست نباشد، کنترل عواقب آن، بعید به نظر می‌رسد.

در سطح جهان، بیش از ۳۰ میلیون نفر، به‌موقعه بلای طبیعی و انسانی با زیرمجموعه‌های متعدد شناسایی شده که از این تعداد، حدود ۳۰ میلیون نفر، ساکنین ایران را تهدید می‌کند.

در سال‌های اخیر موضوع توسعه پایدار در نواحی شهری از مهم‌ترین دغدغه‌های اساتید و صاحب‌نظران برنامه‌ریزی شهری بوده است. نبود رفاه و عدم گسترش کمی و کیفی تأمین اجتماعی می‌تواند چالش توسعه پایدار و ثبات سیاسی و اقتصادی، همبستگی اجتماعی و سلامت زیست‌محیطی به شمار آید.

در کشوری مانند ایران که سوانح طبیعی و انسانی در آن به‌وفور رخ می‌دهد، یکی از عوامل مهمی که می‌تواند ضد پایداری عمل کند، سوانح طبیعی و انسانی است؛ چراکه با تلاش زیادی سعی می‌کنیم رشد اقتصادی خود را بالا ببریم و در اشتغال، صنعت و کشاورزی سرمایه‌گذاری کنیم اما ناگهان جنگ، سیل یا زلزله‌ای بزرگ، درصد بالایی از تولید ناخالص ملی (PNG) را نابود می‌کند. کوچک‌ترین دخل و تصرف بی‌رویه در طبیعت، آثار ناگواری به بار می‌آورد. تمام اتفاقات طبیعی را نمی‌توان با دید انتقادی نگریست. چه‌بسا بسیاری از این اتفاقات دارای جنبه‌های مثبت و فواید مختلف باشد؛ بنابراین آنچه از عهده‌ی بشر برمی‌آید، کاهش آثار نامساعد این دخل و تصرف‌هاست. نظارت بر تأثیر مناسب و نامناسب عوامل طبیعی بر پیکره‌ی مراکز زیستی و تأسیسات مختلف اجتماعی و اقتصادی، ضمن استفاده از نقش طبیعت در رشد اجتماعی و اقتصادی، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای را با استفاده از روش‌های فنی از انسجام لازم برخوردار می‌سازد. با اعمال سیاست‌های فضایی، پیاده‌سازی اصول پدافند غیرعامل و روش‌های طراحی و برنامه‌ریزی و مدیریت بحران، می‌توان تغییر مثبت در روش‌های زندگی را با قانون‌مندی حفظ حریم‌های

طبیعی و ترویج ضوابط و قوانین متأثر از آن همراه نمود.

بحران‌ها به نسبت مکان و زمانی که روی می‌دهند، اثرات متفاوتی بر فیزیک، اقتصاد، شرایط اجتماعی و حتی جمعیت بازماندگان حادثه می‌گذارند. در حقیقت، شرایطی که این پدیده‌ها در مکان‌ها و زمان‌های مختلف ایجاد می‌کنند، لزوم اجرای مدیریت‌های متفاوت را که متناسب با آن شرایط است، آشکار می‌سازند. از عواملی که در این اختلافات سهیم هستند می‌توان جمعیت، درجه‌ی توسعه‌یافتگی، مختصات جغرافیایی و حتی شرایط سیاسی و اقتصادی وقت را نام برد. همان‌طور که گفته شد کشور ایران در زمره‌ی شش کشور سانحه خیز جهان است؛ این امر ضرورت تدوین اصولی پایدار را در ارتباط با مدیریت بحران نشان می‌دهد. پیش‌گیری و کاهش بلایای طبیعی در راستای توسعه‌ی پایدار باید بر اساس یک استراتژی مدیریت بلایای طبیعی و انسانی و حوادث غیرمترقبه و بر پایه‌ی یک روش علمی استوار باشد. امروزه کاملاً پذیرفته شد که ترکیب علم و تکنولوژی توسعه‌یافته در سایه‌ی یک سیاست اجتماعی شفاف، قادر به کاهش قابل‌توجه اثرات بلایای طبیعی و انسانی است. این امر دولت را قادر می‌سازد که در آینده، برخورد مؤثر و کارآمدی با این‌گونه حوادث داشته باشد. همچنین در سطح وسیع، هم‌سو کردن مدیریت بلایا با سیاست‌های و برنامه‌های ملی دولت (در تمامی بخش‌ها و جنبه‌های مختلف آن)، نقش اساسی دارد. بنابراین برای تأمین امنیت انسان به محور توسعه‌ی پایدار محسوب می‌گردد، لازم است کلیه‌ی کاربری‌های شهری و منطقه‌ای با توجه به اصول مکان‌یابی و طراحی آن‌ها مورد ارزیابی و بازنگری قرار گیرند.

برنامه‌ریزان و طراحان شهری - که در مکان‌یابی ساختمان‌های شهری به هنگام توسعه و بازسازی شهرها و نیز مکان‌یابی شهرهای موجود، به‌ویژه شهرک‌های اطراف، شهرها از عوامل و نقش‌آفرینان اصلی محسوب می‌شوند - می‌توانند در کاهش خطرات ناشی از جنگ، زلزله، آلودگی و حوادث غیرمترقبه نقش مهمی داشته باشند. این هدف را می‌توان از چند راه محقق کرد: کاهش خطر با انتخاب درست ساخت‌گاه برای مؤلفه‌های شهری؛ کاهش آسیب‌پذیری این مؤلفه‌ها از طریق انتخاب نحوه‌ی قرارگیری و پیکربندی (هندسه) مناسب برای آن‌ها؛ معیارهای صحیح طراحی و اجرای اصول پدافند غیرعامل در مدیریت بحران شهری.

شهرها نظام‌های پویایی هستند که در طول زمان به‌صورت مستمر تغییر شکل و عملکرد می‌دهند. به‌منظور درک درست از فرآیند تحولات کالبدی شهرها ابتدا لازم است چارچوبی تدوین کنیم که بتواند برای تجزیه و تحلیل، مورد استفاده قرار گیرد.

در روسیه، چین، کره‌ی شمالی، امریکا و ... نیز با به‌کارگیری اصول پدافند غیرعامل و مدیریت بحران

شهری، گام‌های بلندی در راستای مدیریت بحران جنگ برداشته‌اند. در ایران نیز از گذشته، با ساخت قلعه‌ها، مکان‌یابی‌های صحیح، زیگورات‌ها و در سال‌های اخیر با تأسیس سازمان پدافند غیرعامل (مدیریت بحران‌های انسانی) و سازمان مدیریت بحران (مدیریت بحران‌های طبیعی) گامی بلند در راستای اجرای اصول پدافند غیرعامل و مدیریت بحران برداشته شده است.

در نتیجه، با توجه به اهمیت موضوع، سعی کرده‌ایم در این کتاب به تشریح مدیریت بحران شهری، پدافند غیرعامل شهری، شهرهای جهانی و شهر الکترونیکی بپردازیم. با بیان مطالب و نظریه‌های مرتبط در زمینه بهبود وضعیت برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، شهرسازی، اصول پدافند غیرعامل و مدیریت بحران شهری، امید است در آینده یک فرآیند مطلوب جهت مکان‌یابی، طراحی، ساخت، تجهیز و راه‌اندازی مراکز، با همکاری گروهی از کارشناسان علوم گوناگون همچون برنامه‌ریزی شهری، جغرافیا و ژئوپلیتیک، زمین‌شناسی، شهرسازی، معماری، عمران، تأسیسات، مدیریت و غیره مقابل پژوهشگران قرار دهیم. هدف اصلی این کتاب، گشتن راه درست تا به کارگیری علم مدیریت بحران و یکی از زیرشاخه‌های آن، یعنی پدافند غیرعامل، حرکت در مسیر شهرسازی دفاعی و پدافند غیرعامل شهری آسان‌تر شود.